

Minister van VWS

In de Wet publieke gezondheid is opgenomen dat:

- De minister van VWS leiding geeft aan de bestrijding van een epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A of een directe dreiging daarvan (artikel 7, Wpg).
- De minister kan in zo'n situatie de voorzitter van de veiligheidsregio opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen.
- Het bestuur van de veiligheidsregio zorg draagt voor de voorbereiding op de bestrijding van een A-ziekte. Het bestuur beschrijft in zijn crisisplan de organisatie
- De voorzitter van de veiligheidsregio zorg draagt voor de bestrijding van een A-ziekte.
- De GGD is verantwoordelijk voor de operationele voorbereiding en uitvoering van de infectieziektebestrijding.

De minister van VWS kan de voorzitter van de veiligheidsregio opdracht geven om bepaalde maatregelen uit te voeren of juist niet uit te voeren. Bij afwezigheid van een dergelijke opdracht kan de voorzitter veiligheidsregio zelf beslissen over het nemen van maatregelen ter bestrijding van de infectieziekte-uitbraak (gehoord hebbende de GGD). In de praktijk is een opdracht of aanwijzing meestal niet nodig omdat de betrokken bestuurders, organisaties en patiënten meewerken aan het landelijke beleid voor de bestrijding van de infectieziekte.

Opdracht of aanwijzing

- Als de minister van VWS opdrachten of aanwijzingen geeft aan de voorzitter veiligheidsregio doet hij dat in een officiële brief met vermelding van het wetsartikel waar de opdracht of aanwijzing op gebaseerd is. In de praktijk zal dit nauwelijks gebeuren.

Het gaat bij het nemen van maatregelen om:

- personen ter isolatie in een ziekenhuis doen opnemen;
- een ter isolatie opgenomen persoon door een arts doen onderzoeken;
- personen in quarantaine plaatsen;
- een persoon een verbod opleggen om beroeps- of bedrijfsmatige werkzaamheden te verrichten;
- gebouwen, vervoermiddelen, goederen en waren controleren op besmetting;
- voorschriften geven van technisch-hygiënische aard voor besmette gebouwen, vervoermiddelen, goederen en waren;
- besmette gebouwen, vervoermiddelen of goederen ontsmetten, inclusief vernietiging van vectoren;
- besmette gebouwen of terreinen dan wel gedeelten daarvan sluiten;
- een verbod uitvaardigen voor het gebruik maken of betreden van besmette vervoermiddelen; - besmette waren vernietigen;
- opdracht geven aan de exploitant van een burger(lucht)haven om voorlichting te geven aan reizigers, medewerking te verlenen aan onderzoek van vertrekkende of aankomende reizigers, voorschriften van technisch-hygiënische aard uit te voeren en gebouwen of terreinen dan wel gedeelten daarvan te sluiten;
- opdracht geven aan een vervoerexploitant om voorlichting te geven aan passagiers, maatregelen van technisch-hygiënische aard uit te voeren, een schip of luchtvaartuig en de hierin aanwezige goederen te controleren en te ontsmetten, met inbegrip van de vernietiging van vectoren.
- de minister kan de burgemeester opdragen om toepassing te geven aan de maatregelen bedoeld in artikel 22a van de Wet op de lijkbezorging (Wpg, art. 7 lid 3). De minister kan een bestuurlijk afstemmings overleg (BAO) voeren (Wpg, art. 7 lid 4).

Wettelijke bevoegdheden minister van VWS bij A-ziekten bij zorgaanbieders

- De minister kan een schriftelijke aanwijzing geven aan een zorgaanbieder en eventueel bestuursdwang, last onder dwangsom, bestuurlijke boete en hechtenis (laten) opleggen (Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg, art. 27-30). Dat kan hij onder andere als hij van oordeel is dat een zorginstelling geen goede zorg biedt (art. 2) of dat een zorginstelling de zorg niet goed organiseert (art. 3).

- De minister kan verzocht worden door de voorzitter van de veiligheidsregio om de nodige maatregelen te treffen tegen een instelling of zorgaanbieder als die in gebreke blijft ondanks **een schriftelijke aanwijzing van de voorzitter veiligheidsregio** (Wet veiligheidsregio's, art. 34).
- De minister kan opdracht geven aan de Inspectie voor de Gezondheidszorg om een zorgaanbieder te inspecteren
- De minister kan, na advies van de betreffende zorgverzekeraars en het bestuur van de veiligheidsregio, tijdelijk een andere rechtspersoon aanwijzen voor ambulancezorg als een RAV niet meer aan de eisen kan voldoen (Tijdelijke wet ambulancezorg, art. 8).
- De minister is bevoegd tot het opleggen van een last onder dwangsom ter handhaving van eisen van de Regeling Tijdelijke wet ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg, art. 12).
- De minister kan (een gesloten afdeling van) een ziekenhuis aanwijzen waar gedwongen opname ter isolatie ten uitvoer wordt gelegd. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen **eisen worden gesteld waaraan de opname ter isolatie en het onderzoek moeten voldoen** (Wet publieke gezondheid, art. 34).
- De minister en de directeur-generaal volksgezondheid hebben, bij Koninklijk Besluit, op basis van de Noodwet geneeskundigen bevoegdheden met betrekking tot de geneeskundige, tandheelkundige, verloskundige en farmaceutische voorziening ten behoeve van de bevolking voor het geval van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

- De minister van Ienw kan bij een infectieziektecrisis bevelen geven aan de gezagvoerder van een schip of een luchtvaartuig inzake de (lucht)haven van aankomst door bijvoorbeeld een (lucht)haven voor binnenkomst aan te wijzen. Voor verdergaande maatregelen over het vervoer en havens kan de minister van IenM noodbevoegdheden aanwenden.
- IenW is tevens verantwoordelijk voor de regelgeving rond het vervoer van gevaarlijke stoffen. Dit is vastgelegd in internationale regelgeving (RID/ADR/ADN). Daaronder valt het vervoer van infectieus materiaal.
- Het ministerie van IenW heeft een verantwoordelijkheid bij het watermanagement in Nederland, de rijkswegen, het KNMI, Luchtvaart, Scheepvaart, Drinkwater, Bodem, Afval, Spoorvervoer, Openbaar Vervoer, Buisleidingen en Milieu. Primair zijn de desbetreffende bedrijven en organisaties zelf verantwoordelijk voor het opstellen en uitvoeren van hun continuïteitsplannen en het nemen van gepaste maatregelen.
- Ten tijde van een infectieziektecrisis kan IenM in overleg treden met de belangrijkste bedrijven, vervoerders en/of brancheorganisaties om, binnen de kaders die daarvoor gelden, nadere afspraken te maken en afstemming te zoeken over de aanpak van de crisis en benodigde sectorale maatregelen. Zo is een uitgangspunt van de International Health Regulations van de WHO dat bij internationaal transport geen onnodige (handels)belemmeringen mogen worden opgeworpen. Afhankelijk van de sector heeft IenM meer of minder mogelijkheden om sturend te kunnen optreden en/of maatregelen op te stellen om de effecten van besluitvorming te mitigeren. Zo is IenM concessieverlener voor de Nederlandse Spoorwegen, maar ligt de verantwoordelijkheid voor het decentrale Openbare Vervoer bij de decentrale vervoersautoriteiten. Daarentegen kan actief richting worden gegeven aan drinkwaterbedrijven om geïnfecteerd personeel te weren op een drinkwaterbedrijf.
- De Drinkwaterwet geeft de minister IenM bevoegdheden om in het kader van een crisis maatregelen te nemen om bijvoorbeeld verspreiding van infectieziekten via het drinkwater te voorkomen of te beperken.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

- De minister van Justitie en Veiligheid heeft op het terrein van rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde, de mogelijkheid om het gezag over te nemen bij grootschalige verstoringen van de openbare orde, bij rampen in het algemeen en specifiek met het oog op grootschalige evacuatie (noodwetgeving). Hierbij wordt rekening gehouden met de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit: Het kan alleen als bestuurlijke interventie

- nodig lijkt (proportionaliteit) en de normale mogelijkheden tot interventie door bijvoorbeeld overleg of verzoek ontoereikend zijn (subsidiariteit).
- Bij een infectieziekte-crisis is de minister van JenV op nationaal niveau verantwoordelijk voor de handhavingmaatregelen ten aanzien van de openbare orde en veiligheid en de voorzitter van de veiligheidsregio aanwijzingen geven (Politiewet 2012, artikel 15, lid 3). De minister van JenV is als coördinerend minister voor crisisbeheersing kan deelnemen in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (BAO)).
 - Het LOCC (Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum) kan de operationele inzet van hulpdiensten en middelen op landelijk niveau coördineren. Het LOCC kan worden ingeschakeld wanneer meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn bij de infectieziekte-uitbraak.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- De verantwoordelijkheid voor maatregelen op het terrein van arbeidsomstandigheden zijn belegd bij de werkgevers. Volgens de Arbowet zijn werkgevers verantwoordelijk voor werknemers bij een uitbraak van infectieziekten. Het Arbo Management Team (verder: AMT) kan werkgevers tijdens een crisis van informatie voorzien over de betreffende infectieziekte en eventueel te nemen maatregelen. Het AMT bestaat uit een vast kernteam van deskundigen op het gebied van infectieziekten en werk. Het AMT kan een afgevaardigde naar het OMT sturen zodat arbo-aspecten in de infectieziektebestrijding worden meegenomen. Op deze wijze komt bij de bestrijding van infectieziekten de kennis van het CIB ook voor arbo-professionals beschikbaar en kan het AMT adviseren over aspecten die met arbeidsomstandigheden samenhangen.
- Het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten ontvangt meldingen van arbo-professionals over de prevalentie van infectieziekten waarvoor een meldplicht geldt. Het CIB ontvangt via de GGD'en meldingen van meldingsplichtige infectieziekten waarbij arbeidsgerelateerde factoren een rol spelen
- De rol van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het domein van de kinderopvang is met name gelegen in het informeren van de koepel, die vervolgens de kinderopvanginstellingen informeert over de maatregelen die VWS de voorzitter van de Veiligheidsregio laat treffen.

Ministerie van Economische Zaken

- De betrokkenheid van het ministerie van Economische Zaken komt naar voren als het gaat om de voedselvoorziening en om dierziekten die op de mens kunnen worden overgedragen (zoonosen)
- In uitzonderlijke gevallen kan de uitbraak van een infectieziekte leiden tot voedselschaarste door problemen bij de productie en/of distributie. De Distributiewet geeft vergaande bevoegdheden aan de minister van EZ. Het gaat in dit geval om noodwetgeving. Op basis van deze wet krijgt de minister van EZ de mogelijkheid om opdracht te geven aan producenten en leveranciers met betrekking tot de productie en levering van goederen. Het gaat hierbij om een resultaatverplichting. De daadwerkelijke distributie van goederen vindt plaats via een bonnensysteem. Op dit moment wordt dit systeem gemoderniseerd. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering. De minister van EZ stelt vast welke goederen worden gedistribueerd.
- Indien een infectieziekte-uitbraak leidt tot problemen bij het produceren en leveren van goederen en de minister van EZ overweegt opdrachten te geven aan producenten en leveranciers, dan is de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing het gremium waarin de afkondiging van deze maatregel moet worden afgestemd met de andere ministers. Inwerkingtreding van de Distributiewet wordt gezien als een vergaande maatregel: producenten en leveranciers zijn zeer (pro)actief in het voorkomen of oplossen van knelpunten in de voedselketen. Daarbij komt dat het ingrijpen in productie en distributie in het algemeen belemmeringen oplevert voor het vrij verkeer van goederen. Op grond van EU verdragen moeten die belemmeringen zo veel mogelijk worden voorkomen.

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen

- De Onderwijswetgeving biedt de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) geen basis om tot sluiting van scholen over te gaan. Dit kan bij een infectieziekte crisis eventueel wel op basis van artikel 47 Wpg in samenhang met de Gemeentewet. De minister van VWS stelt de maatregel vast en de voorzitter van de veiligheidsregio voert hem uit.
- De rol van de minister van OCW is met name gelegen in het informeren van de koepels (de raden voor primair en voortgezet onderwijs), die vervolgens de scholen informeren over de maatregelen die VWS de voorzitter van de Veiligheidsregio laat treffen.

Ministerie van Binnenlandse Zaken

- Bij een grootschalige uitbraak van infectieziekten met veel sterfgevallen kunnen bijzondere maatregelen nodig zijn voor het vervoer en de wijze van lijkbezorging. Artikel 22a van de Wet op de lijkbezorging levert hiervoor het wettelijk kader.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- Het ministerie van Buitenlandse zaken is partner bij het informeren van buitenlandse mogelijkheden en het onderhouden van contacten.
- Het ministerie van Buitenlandse zaken geeft reisadviezen waarmee Nederlanders zich kunnen voorbereiden op veiligheidsrisico's verbonden aan een buitenlands verblijf. Veiligheidsrisico's variëren van criminaliteit tot natuurgeweld, terrorisme en oorlogshandelingen. In de reisadviezen van BZ wordt ook doorverwezen naar informatie over gezondheid in het buitenland (bijvoorbeeld van het Landelijk Centrum Reizigersadvies). Als de gezondheidssituatie tot veiligheidsrisico's voor Nederlanders leidt, dan wordt dit ook opgenomen in het reisadvies.
- Verantwoordelijkheden t.a.v. repatriëring zijn vastgelegd in het handboek repatriëring.

Ministerie van Defensie

- Het ministerie van Defensie kan ondersteunen bij de bestrijding van infectieziekten door het beschikbaar stellen van mensen en materialen.
- Op basis van de Wet Veiligheidsregio's en de Politiewet kan via een bijstandsaanvraag via de minister van Defensie defensiepersoneel op Nederlands grondgebied worden ingezet om capaciteitsproblemen op te lossen.
- De Regeling militaire steunverlening maakt het mogelijk om, wanneer het openbaar belang daarom vraagt, ondersteuning te verlenen. Het kan bijvoorbeeld gaan om medisch personeel of om versterking van de medische infrastructuur door bijvoorbeeld levering van mobiele operatiekamers. Ook kan het ministerie van Defensie op verzoek van de minister van VWS bijdragen aan de medicijnvoorziening via de bij Defensie opgeslagen medicijnen en vaccins.
- Het ministerie van Defensie is bij een infectieziekten crisis verantwoordelijk voor zijn militaire havens en (het militaire deel van zijn) luchthavens.

Ministerie van Financiën

- Het ministerie van Financiën heeft een rol bij de financiering van de maatregelen. Maatregelen ter bestrijding van een infectieziekte kunnen zeer omvangrijk en kostbaar zijn. Overleg met het ministerie van Financiën over de financiering en dekking van maatregelen is dan ook noodzakelijk. Besluitvorming in de Ministerraad ligt eveneens in de rede.